

Dr Łukasz Goździaszek

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0003-3843-5037

e-mail: lukasz.gozdziaszek@uwr.edu.pl

Podpis elektroniczny przy sporządzaniu i składaniu sprawozdań finansowych

Electronic signature related to the preparation and submission of financial statements

Streszczenie

Celem publikacji jest ukazanie czynników, które wpłynęły na obecny model metod weryfikacji tożsamości przy sporządzaniu i składaniu sprawozdania finansowego, jak też określenie przesłanek oceny optymalnego rodzaju podpisu elektronicznego. Sprawozdania finansowe są sporządzane w postaci elektronicznej i opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym lub podpisem osobistym. Stosuje się zatem rozwiązania uniwersalne dla podmiotów publicznych. Jednak digitalizację sprawozdań finansowych wyróżnia stworzenie przez organy publiczne szeregu portali i aplikacji wspierających posługiwanie się podpisami elektronicznymi, w szczególności podpisem zaufanym. Określenie preferowanego rodzaju podpisu elektronicznego zależy od stopnia wykorzystywania przez konkretnego przedsiębiorcę komunikacji elektronicznej w obrocie gospodarczym. Kwalifikowany podpis elektroniczny jest płatnym instrumentem, zaś podpis zaufany i podpis osobisty narzędziami bezpłatnymi.

Słowa kluczowe: informatyzacja, sprawozdanie finansowe, sąd rejestrowy, podpis elektroniczny

JEL: K20

Abstract

The aim of the publication is to present the factors that influenced the current model of identity identification methods in the preparation and submission of financial statements and to define the criteria for assessing the optimal type of electronic signature. Financial statements are prepared in an electronic form and bear a qualified electronic signature, a trusted signature or a personal signature. Therefore, a universal solution for public entities is applied. However, the digitization of financial statements is distinguished by the fact that public authorities have created a number of portals and applications supporting the use of electronic signatures, in particular trusted signatures. Determining the preferred type of electronic signature depends on the degree of use by a specific entrepreneur of electronic communication in business transactions. A qualified electronic signature is a paid instrument, while a trusted signature and personal signature are free tools.

Keywords: computerization, financial statements, registry court, electronic signature

Wprowadzenie

Sprawozdania finansowe, w zależności od kategorii zobowiązanego podmiotu, składane są drogą elektroniczną albo do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, albo do Krajowego Rejestru Sądowego (dalej jako KRS). Choć najnowszy model składania sprawozdań finansowych nie jest pozbawiony mankamentów, to jednak należy docenić, że udało się szerokie wdrożenie wykorzystania komunikacji elektronicznej, zwłaszcza wobec okoliczności, że wejście w życie kompleksowej informatyzacji KRS jako takiej było wielokrotnie odsuwane w czasie¹. Szerokiej cyfryzacji KRS towa-

rzyszyła przy tym potrzeba dostosowania prawa polskiego do unijnego elektronicznego formatu raportowania². Ostatnie zmiany w tym zakresie weszły w życie 1.06.2022 r.

Celem artykułu jest ukazanie czynników, które wpłynęły na obecny model metod weryfikacji tożsamości przy sporządzaniu i składaniu sprawozdań finansowych, jak też określenie przesłanek oceny optymalnego rodzaju podpisu elektronicznego. Pierwotne krajowe przepisy dotyczące podpisu elektronicznego przy sprawozdaniach finansowych okazały się mocno niedoskonałe. Konieczna była ich nowelizacja. Istotnych zmian dokonano mocą ustawy z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych³, a w mniejszym zakre-

sie — modyfikacje miały głównie charakter porządkowy — ustawą z 6.12.2018 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw⁴ i ustawą z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej oraz niektórych innych ustaw⁵. W ostatnim czasie weszły w życie liczne zmiany dotyczące formatu sprawozdań finansowych, nie są jednak bezpośrednio związane z rodzajami podpisów elektronicznych⁶.

Równie ważną kwestią co regulacje prawne jest sprawność i stabilność infrastruktury informatycznej służącej obsłudze czynności związanych ze sporządzeniem i złożeniem sprawozdania finansowego. Należy zwrócić uwagę, że pandemia COVID-19 utrudniła dostosowanie się zobowiązanych podmiotów do wymagań sprawozdawczych, stąd ustanowiono nadzwyczajne terminy składania sprawozdań finansowych mocą art. 15zzh ustawy z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁷ i § 3 rozporządzenia Ministra Finansów z 31.03.2020 r. w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań lub informacji⁸.

Artykuł odnosi się do sprawozdań finansowych w rozumieniu art. 45 ustawy z 29.09.1994 r. o rachunkowości (dalej jako u.r.)⁹. Od 1.01.2022 r. kwestia doniosłości podpisu pod sprawozdaniem finansowym została przy tym wprost unormowana poprzez wskazanie w art. 52 ust. 2a u.r. (przepis wszedł w życie 1.01.2022 r.), że podpisanie sprawozdania finansowego stanowi potwierdzenie, że spełnia ono wymagania przewidziane w ustawie. Wprost statuowana została również czynność „odmowy podpisu” sprawozdania finansowego. Wbrew pozorom, odmowa podpisu wymaga podpisania się — mogą być w tym przypadku zastosowane zdigitalizowane rozwiązania, podobnie jak przy podpisywaniu sprawozdania finansowego, ale dopuszczono również postać papierową i własnoręczny podpis (zob. art. 52 ust. 2 zd. 2 i ust. 2d u.r.).

Uwarunkowania prawne podpisywania sprawozdań finansowych składanych do KRS

Kluczową regulacją w przedmiocie składania do KRS sprawozdań finansowych jest, obowiązujący od 17.03.2018 r., art. 19e ust. 1–9 ustawy z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej jako u.K.R.S.)¹⁰, a także wydane, na podstawie delegacji z art. 19e ust. 10 u.K.R.S., rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19.03.2018 r. w sprawie sposobu składania zgłoszeń, sposobu i trybu komunikacji ze zgłaszającym oraz sposobu i trybu weryfikacji dołączonych do zgłoszenia dokumentów¹¹. Od strony systemowej i praktycznej składanie sprawozdań wiąże się z Repozytorem Dokumentów Finansowych (dalej jako RDF), o którym mówi przede wszystkim art. 9a ust. 1–4 u.K.R.S. Na

marginiesie warto jedynie wspomnieć, że dokumenty z RDF są przysyłane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego do Centralnego Rejestru Danych Podatkowych (zob. art. 20 ust. 1g u.K.R.S.).

Wspomniany art. 19e u.K.R.S. związany jest w szczególności z art. 45, art. 52 i art. 69 u.r. Przepis art. 45 ust. 1f u.r. stanowi, że sprawozdanie finansowe sporządza się w postaci elektronicznej (w tym zakresie norma ta weszła w życie 1.10.2018 r.) oraz opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym. Natomiast art. 52 ust. 2 zd. 1 i ust. 2b zd. 1 u.r. wskazuje, kto podpisuje sprawozdanie, a art. 69 u.r. mówi o obowiązku złożenia sprawozdania finansowego i innych dokumentów we właściwym rejestrze sądowym. Przedmiot tej regulacji bezpośrednio ząbija się z art. 19e u.K.R.S. (zob. szerzej: Zamojski, 2018, s. 1022–1026; Szczurowski, 2018a, s. 28–32 oraz Szczurowski, 2018b, s. 49–50). Przywoływany art. 19e ust. 1 i 2 u.K.R.S. określa, że złożenie dokumentów, o których mowa w art. 69 u.r., następuje przez zgłoszenie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego udostępnionego do tego celu przez Ministra Sprawiedliwości. Zgłoszenie to opatruje kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym co najmniej jedna osoba fizyczna, której numer PESEL jest ujawniony w KRS, wpisana jako uprawniona samodzielnie lub łącznie z innymi osobami do reprezentowania podmiotu, prokurent, syndyk, zarządca w postępowaniu restrukturyzacyjnym albo likwidator. Do wskazanych rodzajów podpisów elektronicznych nawiązuje również art. 19e ust. 3, 3a, 3b i 7a u.K.R.S.

W myśl przywołanych wyżej regulacji, zwłaszcza przepisów art. 69 u.r., adresatem, do którego składa się dokumenty, jest rejestr (KRS), czyli system teleinformatyczny, a nie sąd rejestrowy (zob. Zamojski, 2018, s. 1023).

Publiczne systemy teleinformatyczne wspierające składanie sprawozdań finansowych

Szczególny wymiar z informatyzowania KRS, a zwłaszcza RDF, wynika z art. 9a ust. 4 u.K.R.S. Mianowicie Centralna Informacja KRS bezpłatnie udostępnia dokumenty z RDF za pośrednictwem ogólnodostępnych sieci teleinformatycznych. Dotychczas obowiązek ten realizowany był poprzez portal eKRS (witryna internetowa dostępna pod adresem <https://ekrs.ms.gov.pl>), na którym obok guzika „Przeglądarka dokumentów finansowych”, znajduje się zakładka „Wyszukiwarka KRS”, „S24 — Rejestracja spółki i inne wnioski” oraz „Bezpłatne składanie dokumentów finansowych”. Od 1.07.2022 r. funkcje analogiczne do wskazanych oferuje również Portal Rejestrów Sądowych w zakładce „Krajowy Rejestr Sądowy” (adres: <https://prs.ms.gov.pl/krs>). Umożliwia on ponadto składanie wniosków do KRS (guzik „e-formularze KRS”) oraz przeglądanie akt rejestrowych (guzik „RAR — Przeglądarka akt rejestrowych KRS”). Analogiczne guziki w portalu eKRS i Portalu Rejestrów Sądowych prowadzą do tych samych systemów, a zatem nie

są to oddzielne rozwiązania. Relację pomiędzy tymi dwoma portalami można ująć poprzez stwierdzenie, że Portal Rejestrów Sądowych stanowi nadbudowę nad dotychczasowym portalem eKRS.

Możliwość bezpłatnego przeglądania, a nawet pobrania, dokumentów finansowych ma każdy i na dodatek anonimowo (nie następuje jakkolwiek identyfikacja użytkownika). Kryterium wyszukiwania dokumentów jest numer KRS¹². Dla ustalenia zaś numeru KRS przydatna jest wspomniana już Wyszukiwarka KRS. Aby korzystać z opcji bezpłatnego składania dokumentów finansowych, konieczne jest posiadanie, oprócz podpisu elektronicznego, konta użytkownika tego portalu. Od 1.12.2021 r. konto, poprzez odesłanie z art. 19e ust. 9 u.K.R.S., uregulowane jest w art. 53d ustawy z 27.07.2001 r. — Prawo o ustroju sądów powszechnych¹³.

Na potrzeby sporządzania sprawozdań finansowych przydatnym narzędziem internetowym, stworzonym i udostępnianym przez Ministerstwo Cyfryzacji, jest tzw. Podpisywarka (dostępna poprzez witrynę <https://www.gov.pl/web/gov/podpisz-dokument-elektronicznie-wykorzystaj-podpis-zaufany>). Stwarza ona techniczną możliwość podpisywania dokumentów podpisem zaufanym, w szczególności dokumentów podpisanych wcześniej przez inne osoby, a także umożliwia przeglądanie podpisanych dokumentów. Jej użyteczność wiąże się przede wszystkim z koniecznością złożenia kilku podpisów oraz okolicznością, że dokumenty są w formacie XML, czyli takim, który bezpośrednio jest nieczytelny dla człowieka. Teoretycznie istnieje również możliwość, aby dokumenty podpisane w pierw za pomocą podpisu zaufanego (przy użyciu Podpisywarki) zostały następnie opatrzone, przez kolejne osoby, kwalifikowanym podpisem elektronicznym, przy czym wtedy potrzebne będzie dodatkowe oprogramowanie.

Z kolei Ministerstwo Finansów na potrzeby sprawozdań finansowych przygotowało bezpłatną aplikację e-Sprawozdania Finansowe (adres: <https://e-sprawozdania.mf.gov.pl/ap/#/step2-start>). Aplikacja ta umożliwia przygotowanie dokumentu i podpisanie się przez podmioty składające sprawozdania finansowe do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej. Oferuje takie opcje, jak: „Utwórz nowe” (czyli stworzenie nowego sprawozdania finansowego), „Podpisz sprawozdanie” (za pomocą podpisu zaufanego), „Wyślij sprawozdanie”, „Wczytaj sprawozdanie” (w celu edycji lub podglądu), „UPO” (czyli „Urzędowe Poświadczenie Odbioru, umożliwiające sprawdzenie statutu wystanych plików i pobranie UPO), „Wyślij dokument” (inny niż sprawozdanie), a także „Wizualizacja sprawozdań” (podgląd wypełnionych sprawozdań finansowych). Korzystanie z tej aplikacji nie jest obowiązkowe, lecz jest bezpłatną alternatywą dla komercyjnego oprogramowania zapewniającego tożsamą funkcjonalność.

Rodzaje podpisów elektronicznych

Przepisy określające wymogi sprawozdań finansowych (zarówno co do ich sporządzania, jak i składania do KRS)

posługują się utrwaloną już triadą, która stanowią: kwalifikowany podpis elektroniczny, podpis zaufany i podpis osobisty. Tak zarysowana alternatywa w zakresie wyboru podpisu elektronicznego występuje w wielu aktach prawnych i można uznać, że na gruncie prawa polskiego jest zasadą — występuje choćby w postępowaniu cywilnym (art. 126 § 5 ustawy z 17.11.1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego¹⁴), administracyjnym (art. 14 § 1a i 1d ustawy z 14.06.1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego — dalej jako k.p.a.¹⁵) i podatkowym (art. 126 § 1 i 4 ustawy z 29.08.1997 r. — Ordynacja podatkowa, dalej jako o.p.¹⁶).

Każdy ze wskazanych podpisów regulowany jest przez inny akt prawny, każdy powstał w innym czasie i każdy (przynajmniej pierwotnie) służył innemu celowi. Wreszcie powstanie każdego z kolejnych podpisów świadczyło, że poprzednie rozwiązania nie do końca spełniały pokładane w nich nadzieje na szerokie upowszechnienie podpisu elektronicznego. Kwalifikowany podpis elektroniczny, w przeciwieństwie do podpisu zaufanego i podpisu osobistego, jest podpisem elektronicznym ustanowionym w prawie unijnym. Przepis art. 3 pkt 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającego dyrektywę 1999/93/WE¹⁷ (dalej jako rozporządzenie eIDAS) definiuje go jako „zaawansowany podpis elektroniczny, który jest składany za pomocą kwalifikowanego urządzenia do składania podpisu elektronicznego i który opiera się na kwalifikowanym certyfikacie podpisu elektronicznego”.

W świetle rozporządzenia eIDAS kwalifikowany podpis elektroniczny jest jedną z usług zaufania (konkretnie kwalifikowaną usługą zaufania). Jest to podpis elektroniczny o najdalej idących skutkach prawnych (czego wyrazem jest art. 25 ust. 2 rozporządzenia eIDAS przydający mu skutek prawny równoważny podpisowi własnoręcznemu) i najbardziej technologicznie skomplikowany. Z uwagi na fakt, że dostawcami usług zaufania są podmioty komercyjne, jest też narzędziem odpłatnym. Sam prawodawca unijny wskazuje wprost na cechę odpłatności w art. 3 pkt 16 rozporządzenia eIDAS („zazwyczaj świadczoną za wynagrodzeniem”).

Lista polskich kwalifikowanych dostawców usług zaufania (lista TSL — polska zaufana lista) dostępna jest na stronie internetowej Narodowego Centrum Certyfikacji (<https://www.nccert.pl/tsl.htm>). Choć kwalifikowany podpis elektroniczny jest rozwiązaniem komercyjnym, to jednak ściśle nadzorowanym przez podmioty publiczne, ponieważ zadania Narodowego Centrum Certyfikacji realizuje Narodowy Bank Polski (tak art. 11 ustawy z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej¹⁸). Należy jednak podkreślić, że kwalifikowany podpis elektroniczny wydany w jednym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest uznawany za kwalifikowany podpis elektroniczny we wszystkich pozostałych państwach członkowskich (zob. art. 25 ust. 3 rozporządzenia eIDAS). Kwalifikowany podpis elektroniczny, wystawiany przez dostawcę usług zaufania z któregośkolwiek państwa członkowskiego, może być

zatem stosowany transgranicznie. Kwestia ta jest o tyle istotna, że posłużenie się „zagranicznym” kwalifikowanym podpisem elektronicznym pozwala (*de lege lata*) uniknąć uprzedniej konieczności posiadania numeru PESEL w celu uzyskania podpisu elektronicznego. Na portalu eKRS wskazuje się jednak (konstrukcja systemu rozmijałaby się w takim przypadku z przepisami prawa), że kwalifikowany podpis elektroniczny powinien mieć „identyfikator subskrybenta zawierający dane PESEL”.

W zakresie podpisu zaufanego należy poczynić wyraźne odróżnienie od profilu zaufanego i Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej — dalej jako ePUAP, zwłaszcza, że funkcjonalnie strony portali internetowych związanych z ePUAP-em i profilem zaufanym przenikają się, co wynika z historii powstania tych narzędzi, gdyż profil zaufany wykształcił się z ePUAP-u, a podpis zaufany z profilu zaufanego. Wszystkie trzy rozwiązania zdefiniowane są w ustawie z 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹⁹ (dalej jako u.i.) — ePUAP w art. 3 pkt 13 u.i., profil zaufany w art. 3 pkt 14 u.i., a podpis zaufany w art. 3 pkt 14a u.i. W myśl przytoczonej regulacji podpis zaufany to podpis elektroniczny, którego autentyczność i integralność są zapewniane przy użyciu pieczęci elektronicznej ministra właściwego do spraw informatyzacji, zawierający dane identyfikujące osobę, ustalone na podstawie środka identyfikacji elektronicznej wydanego w systemie, o którym mowa w art. 20aa pkt 1 u.i. (obejmujące imię, nazwisko i numer PESEL) oraz identyfikator środka identyfikacji elektronicznej, przy użyciu którego ów podpis został złożony, a także czas jego złożenia.

Z podpisem zaufanym wiąże się również skomplikowana ewolucja jego nazwy — sprawa istotna, ponieważ zmiany te są na tyle nieodległe, że nie wszędzie nastąpiło ich uaktualnienie. I nie chodzi tylko o zmianę nazewnictwa w dokumentach lub instrukcjach urzędowych, lecz nawet o przepisy aktów prawnych — najlepszym przykładem jest art. 45 ust. 1f u.r. (dotyczący podpisywania sprawozdań), który posługuje się prawidłową nazwą podpisu zaufanego dopiero od 1.01.2020 r. Wcześniej była w nim mowa o „podpisie potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP”, który był zdefiniowany w art. 3 pkt 15 u.i. Ponadto dopiero wraz ze zmianą nazwy podpisu zaufanego w przywołanym przepisie ustanowiono możliwość posługiwania się również podpisem osobistym. Złożenie podpisu zaufanego jest możliwe w okresie ważności użytego do złożenia podpisu środka identyfikacji elektronicznej (zob. art. 20ae ust. 1 u.i. oraz § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Cyfryzacji z 29.06.2020 r. w sprawie profilu zaufanego i podpisu zaufanego²⁰), w tym profilu zaufanego, który jest ważny przez 3 lata (§ 11 ust. 1 tego rozporządzenia). Podpis zaufany (w obecnym kształcie) funkcjonuje od 11.09.2018 r.

Natomiast działający od 4.03.2019 r. podpis osobisty to zgodnie z art. 2 pkt 9 ustawy z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych (dalej jako u.d.o.)²¹ zaawansowany podpis elektroniczny, weryfikowany za pomocą certyfikatu podpisu osobistego. Przywołany certyfikat podpisu osobistego wraz z danymi do składania podpisu jest zawarty w warstwie elektronicznej tzw. nowego dowodu osobistego. Co do zasady data końca

okresu ważności certyfikatu podpisu osobistego jest tożsama z datą ważności dowodu osobistego.

Każdy z wyżej wskazanych podpisów elektronicznych jest przypisany do określonej osoby fizycznej. Jednostki organizacyjne nie mogą posługiwać się podpisem elektronicznym. Rozwiązaniem, które mogą stosować osoby prawne i inne jednostki organizacyjne jest natomiast pieczęć elektroniczna, zdefiniowana w art. 3 pkt 24 i 25 rozporządzenia eIDAS (zob. Goździaszek, 2019, s. 49–50). Na gruncie postępowania administracyjnego i podatkowego również wskazuje się wprost na możliwość stosowania kwalifikowanej pieczęci elektronicznej organu administracji publicznej (art. 14 § 1a zd. 3 k.p.a.) i kwalifikowanej pieczęci elektronicznej organu podatkowego (art. 126 § 1 zd. 3 o.p.).

Regulacje dotyczące rodzajów podpisu elektronicznego nie mają jednak pełnego odzwierciedlenia w rzeczywistości. Przykładowo wspomniany wcześniej portal eKRS w zakładce „Bezpłatne składanie dokumentów finansowych” w informacjach na pierwszej stronie posługuje się terminami „podpisu kwalifikowanego” i „podpisu potwierdzonego profilem zaufanym”. Oba sformułowania są niepoprawne, zwłaszcza drugie, ponieważ świadczy o niedostrzeżeniu zmian prawnych. Pierwsze z pojęć można zaś uznać za skrót od pojęcia kwalifikowanego podpisu elektronicznego, który jednak nie powinien być stosowany. Ustawodawca powinien bowiem posługiwać się wcale nie aż tak długim, pełnym pojęciem używanym w aktach prawnych. Przemilczane jest natomiast istnienie podpisu osobistego.

Daje się zauważyć, że ustawodawca nie respektuje w pełni identyfikacyjnego (weryfikującego tożsamość) charakteru podpisów elektronicznych. W znacznym zakresie identyfikacja opiera się na numerze PESEL i koncie użytkownika systemu teleinformatycznego służącego składaniu sprawozdań finansowych. Ogólnie rzecz ujmując, numer PESEL jest właściwym numerem referencyjnym dla wielu przedsięwzięć informatycznych.

Wybór rodzaju podpisu elektronicznego

Wadą kwalifikowanego podpisu elektronicznego jest odpłatność. Podpis zaufany jest zaś rozwiązaniem bezpłatnym. Obecnie relatywnie łatwo go pozyskać na swój użytek. Natomiast zbyt krótki okres upłynął od statuowania podpisu osobistego, aby dokonać jego oceny. Jego rozpowszechnienie jest pochodną wydawania nowych dowodów osobistych, czyli dowodów z warstwą elektroniczną. Nie każdy jednak nowy dowód osobisty jest zaopatrzony w podpis osobisty.

Systemowo podpis osobisty wydaje się rozwiązaniem pośrednim. Z uwagi na bezpłatność i dostarczanie go przez podmiot publiczny jest bliski podpisowi zaufanemu. Z kolei brzmienie art. 12d ust. 2 u.d.o. umożliwia posługiwanie się podpisem osobistym, podobnie jak kwalifikowanym podpisem elektronicznym, a inaczej niż podpisem zaufanym, w obrocie gospodarczym, czyli poza sytuacjami, w których dochodzi do komunikacji z podmiotami publicznymi.

Pandemia COVID-19 przyczyniła się do rozszerzenia metod pozyskania podpisu zaufanego poprzez wprowadzenie uproszczonych sposobów potwierdzenia tożsamości osoby wnioskującej o profil zaufany. Pierwotnie statuowany był w art. 20ca u.i. „tymczasowy profil zaufany”, ale ostatecznie uczyniono z tego uproszczenia cechę „zwykłego” (a nie „tymczasowego”) profilu zaufanego. Przepis art. 20ca u.i. został uchylony z dniem 17.06.2021 r., a w jego miejsce ustanowiono art. 20cb u.i.

Postać elektroniczna

W art. 45 ust. 1f u.r. ustawodawca trafnie określił, że sprawozdanie finansowe sporządza się w postaci elektronicznej, a nie formie elektronicznej. Ta ostatnia zastrzeżona jest jedynie dla prawa cywilnego materialnego (zob. Radwański, 2001, s. 1107–1123; Radwański, 2008, s. 164–172; Kocot, 2001, s. 1–9 oraz Szostek, 2012, s. 77–112). W każdym innym przypadku właściwe jest mówienie o postaci, a nie formie elektronicznej. Co istotne, na gruncie prawa cywilnego materialnego obecnie wciąż jedynie kwalifikowany podpis elektroniczny jest równoważny formie pisemnej, ponieważ wyłącznie opatrzenie oświadczenia woli kwalifikowanym podpisem elektronicznym pozwala na zachowanie elektronicznej formy czynności prawnej (art. 781 § 1 ustawy z 23.04.1964 r. — Kodeks cywilny, dalej jako k.c.²²). Tylko zaś oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej (art. 781 § 1 k.c.; zob. Kocot, 2016, s. 11–15).

Wprawdzie art. 20ae ust. 2 u.i. również faktycznie zrównuje podpis zaufany z podpisem własnoręcznym, to należy uwzględnić, że tak skonstruowany przepis nie statuuje formy elektronicznej w rozumieniu prawa cywilnego. Zgodnie z tą regulacją dane w postaci elektronicznej opatrzone podpisem zaufanym są równoważne pod względem skutków prawnych dokumentowi opatrzonemu podpisem własnoręcznym, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Przepis ten stanowi zatem odpowiednik art. 25 ust. 2 rozporządzenia eIDAS w zakresie kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

Odmienne, choć kontrowersyjnie kwestia równoważności wygląda w przypadku podpisu osobistego. Zgodnie z art. 12d ust. 1 u.d.o. opatrzenie danych podpisem osobistym wywołuje w stosunku do podmiotu publicznego skutek prawny równoważny podpisowi własnoręcznemu. Przytoczoną regulację można, w uproszczeniu, uznać za wyrażającą podobną normę jak wcześniej przytoczony art. 20ae ust. 2 u.i. w zakresie podpisu zaufanego. Jednak w myśl art. 12d ust. 2 u.d.o. skutek równoważności z podpisem własnoręcznym wywołuje opatrzenie danych podpisem osobistym w stosunku do podmiotu innego niż podmiot publiczny, jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę. W takim kształcie przepis ten mógłby zostać uznany za nawiązujący do art. 78 § 1 k.c. (forma pisemna), a nie art. 78¹ § 1 k.c. (forma elektroniczna), ponieważ ostatnią z tych form przepisy łączą literalnie jedynie z użyciem kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

go. Takie stanowisko może jednak budzić wątpliwości (por. Kruszewski, 2020, s. 48–50).

Zawodowi pełnomocnicy

Jednym z istotnych problemów w pierwszym okresie składania drogą elektroniczną sprawozdań finansowych do KRS było pozbawienie pełnomocników zawodowych możliwości działania w tym zakresie. Dopiero od 1.04.2019 r. adwokaci i radcy prawni (a także prawnicy zagraniczni) mogą składać sprawozdania finansowe i inne dokumenty. Podstawy ku temu stworzyły nowe przepisy — art. 19e ust. 3a i 3b u.K.R.S. (zob. szerzej: Goździaszek, 2020, s. 257–258). Konieczne jest jednak, aby Naczelna Rada Adwokacka lub Krajowa Rada Radców Prawnych udostępniła sądom i Ministrowi Sprawiedliwości stosowne dane identyfikujące adwokatów i radców prawnych, w tym numer PESEL. Choć jednoznaczne uregulowanie przedmiotowej kwestii można byłoby ocenić pozytywnie, to pojawia się pytanie, czy odtąd dokonanie każdego rodzaju czynności przez zawodowego pełnomocnika będzie musiało być wprost przewidziane w ustawie, aby mogła ona zaistnieć w z informatyzowanym świecie.

Szczególna sytuacja organów wieloosobowych

Obowiązujące od 1.01.2022 r. przepisy umożliwiają swoiste zastępcze posłużenie się podpisem własnoręcznym zamiast elektronicznym. Nie chodzi jednak bezpośrednio o podpisanie sprawozdania, lecz o złożenie oświadczenia o spełnianiu przez sprawozdanie finansowe wymagań ustawowych. W myśl art. 52 ust. 2b zd. 1 u.r., jeżeli jednostką kieruje organ wieloosobowy, sprawozdanie finansowe może podpisać co najmniej jedna osoba wchodząca w skład tego organu po złożeniu przez pozostałe osoby wchodzące w skład tego organu oświadczeń, że sprawozdanie finansowe spełnia wymagania przewidziane w ustawie. Z kolei art. 52 ust. 2b u.r. określa, że oświadczenie takie sporządza się w postaci elektronicznej oraz opatruje kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, albo sporządza się w postaci papierowej oraz opatruje własnoręcznym podpisem. Do katalogu podpisów elektronicznych dodano zatem jako alternatywę podpis własnoręczny. Jednak jeśli oświadczenie zostało sporządzone w postaci papierowej opatrzonej własnoręcznym podpisem, jedna z osób wchodzących w skład organu, podpisująca sprawozdanie finansowe, powinna zapewnić sporządzenie elektronicznych kopii tych dokumentów (tak art. 52 ust. 2b zd. 1 u.r.). W ostateczności dokumentacja jest zatem w pełni elektroniczna, jednak nie zawiera bezpośrednio podpisów elektronicznych (kwalifikowanego, zaufanego lub osobistego) wszystkich podpisujących osób.

Podsumowanie

Droga elektroniczna przy składaniu sprawozdań finansowych jest obowiązkowa, co koresponduje z elektroniczną postacią tychże sprawozdań. Kluczowym czynnikiem ukształtowania się modelu składania sprawozdań finansowych było zatem wpisanie się w ogólny trend informatyzacji podmiotów publicznych. Trzeba przy tym mieć na uwadze, że narzędzia informatyczne są stosowane powszechnie w obsłudze finansowo-księgowej. Pełne z informatyzowanie sprawozdań finansowych dopełniło rynkowe systemy finansowo-księgowe, w tym poprzez odpowiedni interfejs umożliwiający bezpośrednią komunikację elektroniczną pomiędzy rozwiązaniami rynkowymi i publicznymi systemami teleinformatycznymi. W takim stanie rzeczy nie tylko rozwiązania rynkowe, ale też publiczne systemy musiały zostać tak skonstruowane, aby taka komunikacja była możliwa.

W zakresie metod identyfikacji tożsamości przy sporządzaniu i składaniu sprawozdań finansowych ustawodawca posłużył się formułą trzech alternatywnych rodzajów podpisów elektronicznych. Takie ujęcie jest standardowe przy różnych rozwiązaniach z zakresu komunikacji elektronicznej. Jednolitość jako kolejny czynnik kształtujący model tworzenia i składania sprawozdań jest pożądanym kierunkiem w tym zakresie, zwłaszcza że dotąd zdarzały się niemałe rozbieżności co

do rodzajów podpisu elektronicznego (por. Leśniak, 2017, s. 148–151, Goździaszek, 2016, s. 51). Warto docenić, że w takim układzie prawodawca faktycznie zrównuje kwalifikowany podpis elektroniczny z podpisem zaufanym oraz podpisem osobistym. Dobrym rozwiązaniem jest, że w ślad za tworzeniem przepisów poszczególne ministerstwa podejmują działania w kierunku udostępnienia portali i aplikacji wspierających lub w ogóle umożliwiających posługiwanie się narzędziami informatycznymi. Samo zadeklarowanie przez ustawodawcę elektronicznych metod weryfikacji tożsamości nie jest wystarczające, lecz konieczne jest stworzenie przez właściwe podmioty publiczne odpowiedniej infrastruktury technicznej.

Wybór optymalnego rodzaju podpisu elektronicznego przy sporządzaniu i składaniu sprawozdania finansowego zależy od stopnia wykorzystywania przez dany podmiot komunikacji elektronicznej w profesjonalnych kontaktach. Jeśli te kontakty są częste, zasadne wydaje się korzystanie z kwalifikowanego podpisu elektronicznego, który ma uniwersalny zakres zastosowania (nie tylko kontakty z podmiotami publicznymi, ale też użytkowanie w obrocie gospodarczym). W razie awarii niektórych komponentów usług online świadczonych przez podmioty publiczne możliwość opatrzenia dokumentu tym rodzajem podpisu elektronicznego może okazać się jedyną możliwą metodą złożenia podpisu elektronicznego.

Przypisy/Notes

- ¹ Zob. losy ustawy z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2018 r., poz. 398 ze zm.).
- ² Zob. rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2019/815 z 17.12.2018 r. uzupełniające dyrektywę 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących specyfikacji jednolitego elektronicznego formatu raportowania, Dz.Urz. UE L 143 z 29.05.2019, s. 1, ze zm.).
- ³ Dz.U. z 2021 r., poz. 1909 ze zm.
- ⁴ Dz.U. z 2019 r., poz. 60.
- ⁵ Dz.U. z 2018 r., poz. 1544.
- ⁶ Zob. ustawa z 14.10.2021 r. o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 2106).
- ⁷ Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.
- ⁸ Dz.U. z 2021 r., poz. 1832.
- ⁹ Dz.U. z 2021 r., poz. 217 ze zm.
- ¹⁰ Dz.U. z 2021 r., poz. 112 ze zm.
- ¹¹ Dz.U. z 2018 r., poz. 596.
- ¹² Tak § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 9.03.2018 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz trybu i sposobu udzielania informacji z Rejestru, wydawania dokumentów oraz kopii dokumentów z katalogu, udostępniania dokumentów z repozytorium dokumentów finansowych, a także struktury udostępnianych informacji o podmiotach wpisanych do Rejestru, Dz.U. z 2018 r., poz. 546.
- ¹³ Dz.U. z 2020 r., poz. 2072 ze zm.
- ¹⁴ Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.
- ¹⁵ Dz.U. z 2021 r., poz. 735 ze zm.
- ¹⁶ Dz.U. z 2021 r., poz. 1540 ze zm.
- ¹⁷ Dz.Urz. UE L nr 257, s. 73.
- ¹⁸ Dz.U. z 2020 r., poz. 1173.
- ¹⁹ Dz.U. z 2021 r., poz. 2070 ze zm.
- ²⁰ Dz.U. z 2020 r., poz. 1194 ze zm.
- ²¹ Dz.U. z 2022 r., poz. 671.
- ²² Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 ze zm.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Goździaszek, Ł. (2016). Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania na tle prawa spółek. *Przegląd Prawa Handlowego*, (9), 49–58.
- Goździaszek, Ł. (2019). *Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej*. Komentarz. C.H.Beck.
- Goździaszek, Ł. (2020). Komentarz do art. 19e. W: K. Osajda (red.), *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz* (252–261). C.H.Beck.
- Kocot, W. (2001). Elektroniczna forma oświadczeń woli. *Przegląd Prawa Handlowego*, (1), 1–9.

- Kocot, W. J. (2016). Dalsza modernizacja kodeksowej regulacji formy pisemnej czynności prawnej. *Przegląd Prawa Handlowego*, (10), 5–16.
- Kruszewski, A. (2020). Nowe dowody osobiste a forma oświadczenia woli. *Przegląd Prawa Handlowego*, (11), s. 46–52.
- Leśniak, M. (2017). *Normatywne wzorce umów spółek handlowych w prawie polskim*. C.H.Beck.
- Radwański, Z. (2001). Elektroniczna forma czynności prawnej. *Monitor Prawniczy*, (22), 1107–1123.
- Radwański, Z. (2008). Forma elektroniczna. W: Z. Radwański (red.), *Prawo cywilne — część ogólna, System Prawa Prywatnego*. Tom 2. s. 164–172, C.H.Beck.
- Szczurowski, T. (2018a). Nowy tryb składania dokumentów finansowych do Krajowego Rejestru Sądowego. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (5), 28–32.
- Szczurowski, T. (2018b). Nowa regulacja postępowania rejestrowego. *Przegląd Prawa Handlowego*, (10), s. 48–51.
- Szostek, D. (2012). *Nowe ujęcie dokumentu w polskim prawie prywatnym ze szczególnym uwzględnieniem dokumentu w postaci elektronicznej*. C.H.Beck.
- Zamojski, Ł. (2018). Zmiany w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w Kodeksie postępowania cywilnego uchwalone na mocy ustawy z 26.1.2018 r., *Monitor Prawniczy*, (19), 1022–1034.

Akty prawne/Legal acts

- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2019/815 z 17.12.2018 r. uzupełniające dyrektywę 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących specyfikacji jednolitego elektronicznego formatu raportowania (Dz.Urz. UE L 143 z 29.05.2019, s. 1, ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Cyfryzacji z 29.06.2020 r. w sprawie profilu zaufanego i podpisu zaufanego (Dz.U. z 2020 r., poz. 1194).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 31.03.2020 r. w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań lub informacji (Dz.U. z 2021 r., poz. 1832 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 9.03.2018 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz trybu i sposobu udzielania informacji z Rejestru, wydawania dokumentów oraz kopii dokumentów z katalogu, udostępniania dokumentów z repozytorium dokumentów finansowych, a także struktury udostępnianych informacji o podmiotach wpisanych do Rejestru (Dz.U. z 2018 r., poz. 546).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19.03.2018 r. w sprawie sposobu składania zgłoszeń, sposobu i trybu komunikacji ze zgłaszającym oraz sposobu i trybu weryfikacji dołączonych do zgłoszenia dokumentów (Dz.U. z 2018 r., poz. 596).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. UE L 257, s. 73).
- Ustawa z 23.04.1964 r. — Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 ze zm.).
- Ustawa z 17.11.1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.).
- Ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r., poz. 217 ze zm.).
- Ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2021 r., poz. 112 ze zm.).
- Ustawa z 27.07.2001 r. — Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 2072).
- Ustawa z 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2021 r., poz. 2070 ze zm.).
- Ustawa z 6.08.2010 r. o dowodach osobistych (Dz.U. z 2022 r., poz. 671).
- Ustawa z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. z 2021 r., poz. 1797).
- Ustawa z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 398 ze zm.).
- Ustawa z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 1544).
- Ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2021 r., poz. 1909 ze zm.).
- Ustawa z 6.12.2018 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 60).
- Ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.).
- Ustawa z 14.10.2021 r. o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 2106).

Strony internetowe/Sites

- Podpisywarka podpisu zaufanego — <https://www.gov.pl/web/gov/podpisz-dokument-elektronicznie-wykorzystaj-podpis-zaufany> (8.06.2022).
- Polska zaufana lista (TSL) — <https://www.nccert.pl/tsl.htm> (8.06.2022).
- Portal eKRS — <https://ekrs.ms.gov.pl> (8.06.2022).
- Portal Rejestrów Sądowych — zakładka Krajowy Rejestr Sądowy — <https://prs.ms.gov.pl/krs> (8.06.2022).

Dr Łukasz Goździaszek

Adiunkt w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Adwokat. Autor książek: *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, *Prawo blogosfery*, *Cywilnoprawne granice swobody wypowiedzi w Internecie*, *Internetowy system pozasądowego rozstrzygania sporów konsumenckich w Unii Europejskiej. Komentarz* i *Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Komentarz*.

Dr Łukasz Goździaszek

Assistant professor at the Center for Research on Legal and Economic Problems of Electronic Communication at the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław. Advocate. Author of the books: *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, *Prawo blogosfery*, *Cywilnoprawne granice swobody wypowiedzi w Internecie*, *Internetowy system pozasądowego rozstrzygania sporów konsumenckich w Unii Europejskiej. Komentarz* and *Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Komentarz*.